

N:o 27.

Ank. till Riksd. kansli den 14 april 1890, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändrade vilkor för utbetalning af anslaget till lönebidrag åt lärare i slöjd vid folkskolorna.

Uti en inom Andra Kammarerna afgifven till utskottet hänvisad motion, n:o 209, har herr G. Elowson hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

det Kongl. Maj:t täcktes efter förutgången utredning taga i öfvervägande, huru vida icke en ändring i kongl. kungörelsen den 11 september 1877 angående anslag för beredande af undervisning i slöjd åt i skolåldern varande barn lämpligen borde i fråga om vilkoren för nämnda anslags utbetalning beslutas i sådant syfte, att det ifrån staten utgående bidraget skulle beräknas efter slöjdgrupper, att en slöjdgrupps omfattning blefve inom vissa gränser fastställd, att för hvarje af vederbörligt antal gossar bestående slöjdgrupp, som undervisades minst fyra timmar i veckan under åtta månader, måtte likasom hittills erhållas ett årligt understöd af 75 kronor, samt att jemväl för hvar och en slöjdgrupp, omfattande det fastställda antalet gossar, hvilka undervisades minst fyra timmar i veckan under fyra månader af året, kunde erhållas ett lönebidrag af 37 kronor 50 öre.

Motionären, som hänvisar till sin vid förra riksdagen afgifna motion, n:o 29, angående ändring uti villkoren för användningen af det förslagsanslag, hvarifrån lönebidrag åt lärare i slöjd vid folkskolorna utgår, meddelar ur kongl. kungörelsen den 11 september 1877 beträffande villkoren för utbetalning af ifrågavarande lönebidrag, »att skoldistrikt, som genom intyg af vederbörande folkskoleinspektör visar sig hafva på ändamålsenligt sätt anordnat undervisning i slöjd för gossar under minst fyra timmar i veckan utan att undervisning i folkskolans läseämnen derigenom eftersättes, må af statsmedel, för så vidt det beviljade anslaget dertill lemna tillgång, för hvarje skola erhålla ett årligt understöd af 75 kronor».

Enligt den nyssnämnda kungörelsen skulle ansökningar om understöd, med bifogande af plan för undervisning samt uppgift å antalet lärjungar och folkskoleinspektörens intyg inlemnas till domkapitlen, som hade att jemte eget underdånigt utlåtande de nämnda handlingarna till Kongl. Maj:t insända. Men enligt en den 26 oktober 1883 utfärdad kungörelse blefve dylika ansökningar numera till pröfning upptagna af Konungens befallningshafvande, hvarjemte särskilda stadganden vore i berörda afseende utfärdade för Stockholm.

Olika åsichter hade emellertid hos de särskilda länsstyrelserna gjort sig gällande vid tillämpningen af föreskrifterna uti 1877 års kungörelse. Så t. ex. skedde fördelningen inom vissa län på sådant sätt, att, äfven om barn, som tillhörde samma folkskola, vore för undervisningen i slöjd fördelade i två eller flera grupper, likväl endast 75 kronor för den skolan erhöles i statsbidrag. Inom andra län åter beviljades 75 kronor för hvarje grupp, åt hvilken slöjdundervisning meddelats. Vidare hade åtminstone i ett län 150 kronor beviljats såsom lönebidrag åt en lärare, som, anställd vid en på två stationer flyttande folkskola, meddelat slöjdundervisning 8 timmar i veckan på hvarje station under den tid, skolan varit på den stationen i gång.

För lönebidragets bestämmande vore »slöjdskola» eller »slöjdgrupp» en lämpligare grund än det obestämda uttrycket »skola». Ur den sistnämnda grunden härflöte åtskilliga svårigheter. Dels förefunnes en väsentlig olikhet i sättet att beräkna skolornas antal, dels innebure föreskriften att låta lönebidraget utgå efter antalet skolor eller folkskolor, inom hvilka slöjden förekomme såsom undervisningsämne, en frestelse att till vinnande af ett högre understöd för slöjdundervisningen föredraga en skolorganisation, som i afseende på läseämnena vore ifrån pedagogisk synpunkt mindre tillfredsställande. Dessa svårigheter kunde undvikas, om man uppställde en grund, som på ett ändamålsenligt sätt läte

statsunderstödet för undervisning i slöjd verka till uppmuntran för just denna undervisning. Ett anslag, som afsåge främjande af händighet i slöjd, torde böra utgå icke efter antalet folkskolor utan efter det antal grupper af folkskolebarn, åt hvilka nöjaktig slöjdundervisning meddelades.

Angående den vid förra riksdagen i ämnet väckta motionen, hvilken, såsom stående i sammanhang med en af Kongl. Maj:t äskad anslags-höjning, remitterades till statsutskottet, yttrade statsutskottet: »Hvad åter angår den i ämnet väckta motionen har utskottet, då utredning saknas, hurudana verkningarna af de af motionären förordade förändringarna i nu gällande vilkor för ifrågavarande statsbidrags erhållande skulle blifva, särskildt med afseende å statsverkets kostnader, icke ansett sig kunna i frågans nuvarande skick tillstyrka Riksdagen att bifalla motionärens förslag».

Utskottet tillåter sig erinra, huru som Kongl. Maj:t år 1877 äskat ett anslag af 15,000 kronor till befrämjande af undervisning i slöjd för gossar vid folkskolorna, och i anledning deraf Riksdagen, som ansett det ifrågavarande statsunderstödet icke böra uteslutande komma folkskolorna till del, utan äfven kunna tilläggas församlingar, hvilka på annat sätt bereda i skolåldern varande barn slöjdundervisning, anvisat ett ordinarie anslag till belopp af 15,000 kronor att användas till understöd åt de församlingar, som på ett lämpligt sätt bereda i skolåldern varande barn undervisning i slöjd. Förutnämnda anslag blef af Riksdagen år 1881 på Kongl. Maj:ts framställning dels höjdt till 25,000 kronor, dels omfördt till kategorien »förslagsanslag» för att enligt bestämda grunder användas till understöd med 75 kronor för hvarje skola, der undervisning i slöjd för gossar är på ändamålsenligt sätt ordnad. Enligt sistlidna års riksdagsbeslut är i riksstaten bland ordinarie anslag uppfördt under rubrik: bidrag till aflönande af lärare i slöjd vid folkskolorna, *förslagsanslag*, 75,000 kronor. Utgifterna å detta förslagsanslag ökas naturligtvis i den mån skoldistriktet inrätta slöjdundervisning i sina skolor. Dessa utgifter hafva utgjort

för år 1885	kronor	54,723,43
» » 1886	»	64,173,15
» » 1887	»	73,850,72
» » 1888	»	86,723,24.

Utskottet, som hyser den åsigten, att slöjdens införande i folkundervisningen verkat välgörande, finner det för den skull vara sanno-

likt, att en ytterligare utvidgning af den pedagogiska slöjden är att emotse. Statsverkets utgifter för slöjdundervisningen hafva således numera blifvit i högst väsentlig mån ökade i jämförelse med det ursprungliga belopp, som anvisades år 1877 och om hvilket den bestämmelse gjordes gällande, att vederbörande skoldistrikt skulle deraf erhålla understöd, för så vidt det beviljade anslaget dertill lemnade tillgång. Visserligen måste giltigheten af denna bestämmelse vara upphäfd derigenom, att de för ändamålet anvisade statsmedlen erhållit karakteren af förslagsanslag. Men denna bestämmelse kvarstår emellertid i den författningsurkund, som innehåller grunderna för det ifrågavarande anslagets utbetalning. Redan denna omständighet synes tala för önskvärheten af en förändring i nämnda grunder. Dessa grunder, som voro uppställda såsom norm för fördelningen af ett till ringa belopp anvisadt anslag, som icke fick öfverskridas, må helt visst tarfva en granskning, då de skola vara reglerande för utbetalningen af ett mångdubbelt större anslag, som dertill antagit naturen af ett förslagsanslag.

Men äfven med bortseende från den förändring, som anslaget till slöjdundervisningens befrämjande undergått så väl till sin storlek som till sin natur, finner utskottet, att de för anslagets fördelning angifna grunder icke innebära tillräcklig tydlighet. Detta framgår af de olika tolkningar, som af de särskilda länsstyrelserna blifvit åt dessa grunder vid deras tillämpning gifna. De bestämmelser, som äro fastställda för utbetalning af anslaget till lärares aflöning vid fortsättningsskolor och hvilka innefattas uti en äfvenledes under den 11 september 1877 utfärdad kongl. kungörelse, synas vara affattade med den reda och klarhet, att något missförstånd vid deras tillämpning icke gerna lär förekomma. Samma reda och klarhet finnes deremot enligt utskottets förmenande icke hos de grunder, som äro bestämmande för utdelningen af det för slöjdundervisningens befrämjande afsedda anslaget.

I alla de stadganden, som äro utfärdade angående aflöning och lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid så väl folkskolor som småskolor, har den grundsats blifvit upptagen, att aflöning och lönetillskott bestämmas efter antalet lärare eller lärarinnor, så vidt nemligen deras tjänstgöring omfattar den reglementsenligt bestämda tiden. Men samma grundsats har icke fått göra sig gällande i fråga om det lönebidrag, som från statens sida utbetalas för den undervisning, som egnas åt slöjden. I afseende på det statsunderstöd, som lemnas åt slöjdundervisningen, råder stor ojämnhet. Så kan t. ex. i fråga om slöjden det lönebidrag, som erhålles för en lärare i ett skoldistrikt, vara dubbelt större än det lönebidrag, som i ett annat distrikt erhålles för en lärare,

ehuru den slöjdundervisning, som hvar och en af dessa lärare meddelar, är väsentligt enahanda så väl i kvantitativt som kvalitativt hänseende. Lönebidraget är således icke på ett med billighet öfverensstämmande sätt afpassadt efter den tid och det arbete, som egnas åt undervisning i slöjd.

Utskottet anser följaktligen, att i de nu gällande grunderna för utbetalning af anslaget till lönebidrag åt lärare i slöjd någon förändring i motionens syfte bör vidtagas, och hemställer på grund häraf,

det kammaren måtte för sin del besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida understöd af statsmedel för beredande af undervisning i slöjd må för folkskola, der undervisning på grund af ett större elevantal meddelas på flera afdelningar, kunna utgå med högre belopp, än som på grund af kongl. kungörelsen den 11 september 1877 för närvarande skall utgå för hvarje skola, der undervisning meddelas under minst 4 timmar i veckan under 8 månader af året, eller 75 kronor.

Stockholm den 14 april 1890.

På utskottets vägnar

G. F. ÖSTBERG.
